

Sygn. akt I C 1065/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2014 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSR (del.) Ewa Ligoń – Krawczyk

Protokolant sekretarz sądowy Monika Kowalczyk

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. G.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezydenta (...) W.

o ustalenie

I. oddała powództwo,

II. zasądza od M. G. na rzecz Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa kwotę 7.200 (siedem tysięcy dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt: IC 1065/13

UZASADNIENIE

Powódka M. G. wniosła w oparciu o art. 189 k.p.c. pozew o ustalenie, że tytuł własności nieruchomości oznaczonej aktualnie nr ew. 13 z obrębu(...) dla której Sąd Rejonowy prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) oraz nr ew. 108 z obrębu (...) dla której Sąd Rejonowy prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) w dniu 21.11.1945r. (tj. w dniu wejścia w życie przepisów dekretu z dnia 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W.) przysługiwał G. A.. (pozew k. 2 – 37 akt sprawy)

W uzasadnieniu pozwu powódka podała, iż właścicielem wymienionych nieruchomości w chwili wejścia w życie ww. dekretu był G. A. – dziadek powódki. G. A. zmarł w dniu 17 stycznia 1946 r. Jego następcą prawnym została m.in. matka powódki N. G., która zmarła w dniu 21 kwietnia 1979 roku, po której prawo do spadku nabyła powódka. Zdaniem powódki ona utraciła posiadanie przedmiotowej nieruchomości w chwili wydania wyroku nakazującego wydanie nieruchomości (sygn. akt III C 877/05). Pełnomocnik powódki podniósł, iż prowadzone jest postępowanie administracyjne o wypłatę odszkodowania w oparciu o art. 215 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami. W postępowaniu tym powódka powołuje się na tytuł własności przysługujący jej dziadkowi, w chwili wejścia w życie przepisów dekretu „ (...)” oraz na orzeczenie sądu zobowiązujące ją do wydania przedmiotowej nieruchomości. Ponieważ nie zachował się dokument potwierdzający na rzecz G. A. tytułu własności nieruchomości na datę wejścia w życie przepisów dekretu „ (...)”, a jedną z przesłanek wymaganych do uzyskania na podst. art. 215 u.g.n. odszkodowania jest wykazanie w tej dacie, tj. w dniu 21 listopada 1945 roku, tytułu własności nieruchomości przysługującego poprzednikowi prawnemu osoby, powódka zmuszona jest do wytoczenia niniejszego powództwa celem wykazania powyższego w toku postępowania administracyjnego. W związku z powyższym zdaniem powódki ma ona interes prawny w uzyskaniu ustalenia tytułu własności na rzecz swojego poprzednika prawnego. Jednocześnie

powódka podniosła, że zgodnie z art. 112 ust. 4 u.g.n. organem właściwym w sprawach wyłączenia jest starosta wykonujący zadanie z zakresu administracji rządowej. Mając na uwadze, iż orzeczenie Sądu w sprawie o ustalenie (art. 189 k.p.c.) wiąże jedynie strony procesu a ww. ustalenie jest niezbędne na potrzeby postępowania administracyjnego prowadzonego przez Skarb Państwa, Skarb Państwa posiada w niniejszej sprawie legitymację bierną.

Powołując się na treść postanowienia Sądu Okręgowy w Warszawie (sygn. akt V Ca 55/08) oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2007r. (sygn. akt I CSK 300/07), powódka twierdziła, że oddalenie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia przedmiotowych nieruchomości na rzecz następców prawnych G. A. było konsekwencją przypisania po jego stronie tytułu własności w dacie wejścia w życie przepisów dekretu „ (...)”. Sądy przyjęły bowiem, wynikającą właśnie z utraty tytułu własności w chwili wejścia w życie przepisów dekretu „ (...)”, złą wiarę byłego właściciela, który nadal zachował nieruchomość w swoim posiadaniu. W dniu 21 listopada 1945r. G. A., na skutek utraty prawa własności stał się posiadaczem samoistnym nieruchomości (obu działek ewidencyjnych). Powódka podniosła, że ustalenie tytułu własności na rzecz G. A. było istotną okolicznością stanowiącą podstawę rozstrzygnięcia w sprawie o stwierdzenie zasiedzenia. Powódka wskazała, że w toku postępowania o stwierdzenie zasiedzenia pełnomocnik uczestnika postępowania -(...) W. twierdził, iż G. A. w dniu 21 listopada 1945 roku posiadał tytuł własności przedmiotowych nieruchomości. Według wiedzy powódki G. A. nabył obie nieruchomości, nie zachowały się jednak inne dokumenty potwierdzające nabycie nieruchomości oprócz odpisu aktu notarialnego z 1893 roku.

W odpowiedzi na pozew pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta (...) W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o oddalenie wniosków dowodowych strony powodowej, jako bezprzedmiotowych w okolicznościach sprawy. (odpowiedź na pozew k. 51 – 61)

Pozwany w pierwszej kolejności podniósł zastrzeżenia dotyczące wskazania strony pozwanej. Zdaniem pozwanego istnieją podstawy do twierdzenia, że nie posiada on zdolności sądowej, co uzasadniałoby odrzucenie pozwu, jednak wniosku takiego wprost nie sformułował. Pozwany twierdził, iż pomimo wskazania przez powoda Skarbu Państwa – Prezydenta (...)W. jako pozwanego, podmiotem przeciwko któremu kierowane jest żądanie ustalenia jest organ wykonujący zadania z zakresu administracji rządowej, a tego rodzaju podmioty nie posiadają zdolności sądowej. Ponad to pozwany wskazał również, że żądanie ustalenia prawa własności dotyczy nieruchomości, których obecnym właścicielem nie jest pozwany Skarb Państwa. Jak wynika z odpisu księgi wieczystej KW nr (...) oraz KW nr (...), w obydwu jako właściciel nieruchomości ujawniona jest Gmina (...). Pozwany kwestionował również, wykazanie przez stronę powodową zakresu nieruchomości będących przedmiotem ustalenia, wskazując iż odnosi się ona do obecnych oznaczeń geodezyjnych, natomiast żąda ustalenia stanu sprzed kilkudziesięciu lat i nie przedstawia dowodów na poparcie swoich twierdzeń. Pozwany przywołuje fakt, że sprawa o wydanie przedmiotowej nieruchomości została wszczęta przez Miasto S. W.. Zdaniem pozwanego, wyżej przytoczone okoliczności w sposób oczywisty wskazują na brak legitymacji biernej po stronie Skarbu Państwa.

Ponad to pozwany podniósł, iż kwestionuje żądanie powoda i wnosi o oddalenie powództwa w całości, w szczególności z uwagi na brak interesu prawnego, o którym mowa w art. 189 k.p.c.. Zdaniem pozwanego w judykaturze i doktrynie od dawna utrwalili się poglądy, iż strona nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia stosunku prawnego lub prawa w sytuacji, gdy ustalenie to miałoby być tylko przesłanką prejudycjalną w innym postępowaniu, które już toczy się pomiędzy stronami.

Ustosunkowując się do odpowiedzi na pozew, w piśmie z dnia 29 listopada 2013 roku powódka podniosła, iż jako pozwanego wskazała Skarb Państwa, tym samym zarzut braku legitymacji biernej jest nieuzasadniony, a statio fisci podlega ustaleniu w oparciu o przepis art. 67 § 2 k.p.c. W dalszej kolejności powódka odrzuciła zarzut braku interesu prawnego w dochodzeniu ustalenia tytułu prawnego jej poprzednika w dniu wejścia w życie przepisów dekretowych. Powódka, wbrew twierdzeniu strony pozwanej, stwierdziła, iż dochodzenie ustalenia prawa własności w niniejszym postępowaniu nie ma żadnego związku z postępowaniem z powództwa (...)W. o wydanie przedmiotowych nieruchomości. Powódka podkreśliła, że ma interes prawny w ustaleniu tytułu prawnego jej poprzednika, gdyż toczy się postępowanie administracyjne na potrzeby którego musi wykazać się tytułem prawnym na dzień 21 listopada 1945 roku. Z uwagi na to, iż przedmiotowe nieruchomości nie miały założonej księgi hipotecznej, nie jest możliwe wykazanie

powyższego tytułu w drodze odpowiedniego wypisu. Powódka nie dysponuje również odpowiednimi dokumentami potwierdzającymi tytuł, aktualnymi na ww. datę. Zdaniem pełnomocnika powódki, ustalenie prawa ma charakter cywilnoprawny i może odbywać się tylko w drodze postępowania przed sądem cywilnym. (pismo k. 65 – 69 akt sprawy)

W toku dalszego postępowania strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Postanowieniem z dnia 12 maja 2006 roku Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie oddalił wniosek o zasiedzenie nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), stanowiącej działkę gruntu o nr ewidencyjnym 13, o powierzchni 4.418 m⁽²⁾ z obrębem (...) dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi księgę wieczystą o nr KW (...), na rzecz powódki w 1/2 części i na rzecz W. S. i J. A. (1) po 1/4 części. Po przeprowadzeniu postępowania odwoławczego postanowienie to jest prawomocne. (okoliczność bezsporna, postanowienie z dnia 27 lutego 2008 roku Sądu Okręgowego w Warszawie w sprawie V Ca 55/08 k. 12 – 23 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2007 roku w sprawie I CSK 300/07 k. 24 – 29 akt sprawy)

W dniu 27 lipca 2012 roku powódka wraz z W. S. i J. A. (1), skierowała do (...) (...) W. wniosek o wypłatę odszkodowania na podstawie art. 215 ustawy o gospodarce nieruchomościami w związku z wytoczeniem powództwa o wydanie nieruchomości położonych w W. przy ul. (...) oznaczonych jako działki o nr ewid. 13 z obrębem (...) o powierzchni 4.418 m⁽²⁾ dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa prowadzi K. nr (...) oraz działki o nr ewidencyjnym 108 z obrębem (...) o powierzchni 5.762 m⁽²⁾ dla którego prowadzona jest (...) o nr (...). Postępowanie jest w toku. (wniosek k. 9 – 10 akt sprawy)

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 21 sierpnia 2012 roku w sprawie sygn. akt III C 877/05, M. G. została zobowiązana do wydania Miastu S. W. nieruchomości położonych w W. przy ul. (...): działki oznaczonej w ewidencji gruntów nr 13 w obrębie (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz działki oznaczonej w ewidencji gruntów nr 108 w obrębie (...), dla której Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie prowadzi księgę wieczystą nr (...). (wyrok k. 11 akt sprawy)

Wydział Spraw Dekretowych i Związków (...) Urzędu Miasta Stołecznego W. pismem z dnia 24 lipca 2013r., skierowanym do M. G., W. O. i J. A. (2), zobowiązał je m.in. do złożenia oryginału lub poświadczonej notarialnie kopii aktu notarialnego nabycia przez G. A. parceli nr (...) we wsi S. lit. W. oraz mapy lub innego dokumentu na podstawie którego ustalone zostało, iż działki których dotyczy roszczenie odszkodowawcze pochodzą z ww. parceli. (pismo k. 75 akt sprawy)

Zgodnie z treścią odpisów ksiąg wieczystych nr (...) jako właściciel nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) nr działki (...) o powierzchni 4.418 m⁽²⁾ w obrębie (...) i nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) nr działki (...) w obrębie (...) ujawniona jest Gmina (...). (odpisy z KW k. 30 – 33 akt sprawy)

Żyjącymi następcami prawnymi G. A. są M. G., J. A. (1) i W. O.. (postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku k. 34 – 35 akt sprawy)

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie dokumentów załączonych do akt sprawy których prawdziwości i wiarygodności nie kwestionowała żadna ze stron tym samym brak było podstaw do jej podważenia przez sąd.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu w całości.

W świetle art. 189 k.p.c. decydujący dla korzystania z formy powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego jest wyłącznie interes prawny powoda. Interes prawny jest warunkiem umożliwiającym dalsze badanie w zakresie istnienia lub nieistnienia ustalanego prawa lub stosunku prawnego. Zachodzi on wówczas, gdy istnieje niepewność

stanu prawnego lub prawa, przy czym niepewność ta powinna być obiektywna, tj. zachodzić według rozumnej oceny sytuacji, a nie tylko według odczucia powoda. Interes ten należy rozumieć jako potrzebę wprowadzenia jasności co do konkretnego stosunku prawnego lub prawa – w celu ochrony przed grożącym naruszeniem sfery uprawnień powoda. Interes prawny nie istnieje w okolicznościach ukształtowanych jednoznacznie stanem prawnym i niekwestionowanymi zdarzeniami prawnymi. (zob. wyrok SN z 21 lutego 1997 roku, II CKU 7.97, Prok. I Pr. 1997, Nr 6, poz. 39).

Istnienie interesu prawnego kwestionowane jest w tych sytuacjach, w których występuje równocześnie – obok – także inna forma ochrony praw powoda. Powódka M. G. wniosła o ustalenie istnienia prawa własności swojego poprzednika prawnego na potrzeby toczącego się postępowania administracyjnego. Jednakże, to w ramach tego właśnie postępowania powinny zostać przeprowadzone wszelkie dowody zmierzające do wyjaśnienia stanu faktycznego. W konsekwencji zatem, Sąd nie jest kompetentny do potwierdzenia, w drodze powództwa o ustalenie, faktu przysługiwania G. A. prawa własności spornych nieruchomości w dacie wskazanej w pozwie.

Zdaniem Sądu, powódka wytaczając niniejsze powództwo w istocie zmierzała do uzyskania swoistego prejudykatu w toczącym się postępowaniu administracyjnym, w celu uzyskania korzystnej dla siebie decyzji administracyjnej w zakresie rozpoznania wniosku na podstawie art. 215 ustawy o gospodarce nieruchomościami. Słusznie podniosła strona pozwana, że ewentualny wyrok uwzględniający powództwo w niniejszej sprawie, korzystałby z powagi rzeczy osądzonej wyłącznie w stosunku do stron tego procesu, a nie innych podmiotów, w tym miasta stołecznego W., który jest właścicielem przedmiotowych nieruchomości. Wyrok ustalający nie stanowiłby bowiem dokumentu stwierdzającego prawo własności. (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 stycznia 2009 roku, sygn. I A Ca 920/08).

Ponadto zgodnie z treścią pisma skierowanego do powódki przez organ administracyjny prowadzący postępowanie wynika, iż powódka posiada dokumenty wykazujące okoliczności, których ustalenia domagała się w niniejszym procesie. W toku postępowania sądowego o zasiedzenie sądy nie miały wątpliwości co do okoliczności których ustalenia powódka żądała.

Reasumując stwierdzić należy, że istotną przesłanką dopuszczalności powództwa o ustalenie jest istnienie interesu prawnego w ustaleniu stosunku prawnego. Jak wynika z powyższych rozważań, nie istnieją żadne pozytywne przesłanki ku temu, aby na odrębnej drodze procesu cywilnego ustaleniu podlegał stan prawny wymienionej w pozwie nieruchomości. Okoliczności te mogą być ustalone na potrzeby rozstrzygnięcia wniosku powódki w toku postępowania administracyjnego, do czego organ ten jest uprawniony. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa stanowisko, iż powództwo o ustalenie nie może zmierzać do uzyskania dowodów, które miałyby zostać wykorzystane w innym postępowaniu. (Wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98, OSNAP 2000/8/301 oraz z dnia 14 stycznia 2000 r., UKN 304/99, OSNAP 2001/10/355.) Ponad to zgodnie ze stanowiskiem tegoż Sądu nie ma interesu prawnego w ustaleniu stosunku prawnego ten, kto może skorzystać równocześnie z innej formy ochrony swych praw. (Wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 06 czerwca 1997 roku, II CKN 201/97, Monitor Prawniczy z 1998 roku, nr 2, poz. 3, z dnia 29 marca 2001 roku, I PKN 333/00, Prokura i Prawo z 2002 roku, nr 2, poz. 43 i z dnia 22 listopada 2002 roku, IV CKN 1519/00, nie publ.). Zgodzić się należy z pozwanym, że postępowanie sądowe w niniejszej sprawie miało na celu wyłącznie uzyskanie dowodu, który mógłby być wykorzystany w postępowaniu administracyjnym. W istocie rzeczy zaś powództwo o ustalenie nie może być sposobem obejścia konieczności dowodzenia określonych okoliczności w danym postępowaniu.

Strona pozwana kwestionowała również brak legitymacji biernej. Wykazując interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, powód winien również wykazać, iż ma interes prawny w skierowaniu powództwa przeciwko konkretnemu pozwanemu, tj. osobie, która niekoniecznie będąc stroną stosunku prawnego lub prawa objętego petitum pozwu, pozostaje w takim związku z tym stosunkiem prawnym, że stwarza przynajmniej potencjalne zagrożenie prawnie chronionym interesom powoda (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 1995 r., III CZP 176/95, OSNC 1995/5/74 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2000 r., I CKN 853/98, Lex nr 50868). Musi to więc być podmiot, który istnienie tego prawa lub stosunku prawnego kwestionuje lub nawet je narusza,

roszcząc sobie własne prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2003 r., I CKN 146/01, Lex nr 83825). Bierną legitymację procesową w sprawie o ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa (art. 189 k.p.c.) ma - jak powszechnie przyjmuje się - osoba, która zaprzecza istnieniu prawa powoda. Dla przyjęcia, że osoba ta może być pozwana, nie jest jednakże wystarczający sam fakt zaprzeczenia przez nią prawu, którego ustalenia domaga się strona powodowa. Zaprzeczenie to musi mianowicie pozostawać w związku z interesem prawnym, który ma powód w ustaleniu istnienia prawa, którego to ustalenia się domaga (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2000 r., I CKN 853/98, Lex nr 50868). (Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 stycznia 2009 r.

I ACa 920/08)

W pełni zgadzając się z powyższymi rozważaniami i przechodząc do okoliczności podnoszonych w niniejszej sprawie, słuszny w ocenie sądu był zarzut strony pozwanej braku legitymacji biernej po stronie pozwanej. Powód wskazując jako stronę pozwaną Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta (...) W. wskazywał, na kompetencje starosty - w tym wypadku Prezydenta (...) W., wynikające z ustawy o gospodarce nieruchomościami, bowiem zgodnie z art. 112 ust. 4 ustawy jest on organem w właściwym w sprawach wyłączenia wykonującym zadania z zakresu administracji rządowej. Jak wynika z akt sprawy i stanowiska strony pozwanej Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta (...) W. w ogóle nie kwestionuje, iż właścicielem przedmiotowej nieruchomości w dacie wejścia w życie dekretu (...) był poprzednik prawny powódki. Z drugiej strony powódka nie wykazała by pozwany naruszał prawa do przedmiotowej nieruchomości bądź rościł sobie je. Okolicznością bezsporna jest, iż przedmiotowa nieruchomość objęta była działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) (...) (Dz. U. Nr 50, poz. 279 z późn. zm.) i z dniem 21 listopada 1945 r. przeszła na własność Gminy (...) W., a obecnie stanowi własność (...) W.. Na marginesie jedynie należy podnieść, iż nawet gdyby uznać interes prawny powódki w ustaleniu prawa własności na datę wskazaną w pozwie to podlegało by ono oddaleniu, a to z uwagi na fakt, iż w tej dacie - wejścia w życie dekretu (...) właścicielem przedmiotowej nieruchomości była Gmina (...) W..

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji wyroku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w oparciu o przepis art. 98 k.p.c.

SSO Ewa Ligoń - Krawczyk